

Н.М. Гаркуша, канд. екон. наук

Т.О. Сідорова, канд. екон. наук

І.В. Руденко, канд. екон. наук

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЗАСІБ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЙОГО БАНКРУТСТВА

Розглянуто існуючі в літературі методики аналізу фінансової стійкості підприємства. Запропоновано методику комплексної оцінки фінансової стійкості вітчизняних підприємств для попередження їхнього банкрутства.

Рассмотрены существующие в литературе методики анализа финансовой устойчивости предприятия. Предложена методика комплексной оценки финансовой устойчивости отечественных предприятий для предупреждения их банкротства.

The are considered in literature methods of analysis of financial stability of enterprise are considered. The methodics of complex estimation of financial stability of our country's enterprises' is offered for warning of their bankruptcy.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інтеграція України до світових та європейських економічних структур вимагає інтенсифікації трансформаційних процесів. Одним із найголовніших завдань на цьому шляху стає підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки як запоруки соціально-економічного розвитку країни. Разом із тим в економіці все ще існує чимало невирішених проблем. Досить високою (на рівні 42%) залишається частка збитково функціонуючих суб'єктів господарювання. На багатьох підприємствах процес роздержавлення досі не викликав очікуваних якісних змін форм і методів управління, унаслідок чого збільшується кількість порушених справ про банкрутство.

У таких умовах запорукою виживання та основою стабільного стану підприємства служить його фінансова стійкість. Вирішення завдань стабілізації фінансового стану підприємства вимагає розробки власної політики управління фінансовими ресурсами, переосмислення організаційно-методичних аспектів подання та аналізу інформації про

діяльність підприємств, сучасних методів об'єктивної комплексної оцінки й прогнозування.

У зв'язку з цим актуальності набуває питання запобігання банкрутству та забезпечення стійкого фінансового стану суб'єктів господарювання як основної передумови зростання конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення літературних джерел показало, що в зарубіжній та вітчизняній практиці дослідженню фінансової стійкості та банкрутства підприємств приділяється достатня увага. Вагомий внесок у рішення та розробку цих питань зробили М.І. Баканов, І.А. Бланк, Ф.Ф. Бутинець, О.В. Єфімова, О.Д. Заруба, В.О. Мец, А.М. Ковальов, Л.Т. Гіляровська, А.Д. Шеремет, П.Ю. Буряк, М.В. Римар, М.А. Боллох, В.З. Бурчевський та ін. Різні аспекти оздоровлення підприємств та антикризові заходи досліджено в працях В.П. Войнаренко, О.М. Тридід, М.О. Кизим, В.І. Грачова, І. Лаврушенкової, В.І. Оспіщева, Л.І. Лачкової, В.С. Пономаренко та ін.

Дослідження показало, що існує ще багато дискусійних питань щодо сутності й методики аналізу фінансової стійкості підприємства в умовах невизначеності, розрахунку власних оборотних коштів, які забезпечують внутрішню фінансову стійкість тощо. Отже, дискусійність окремих методичних положень і необхідність систематизації та практичного вирішення комплексу питань ефективного управління фінансовими ресурсами зумовлюють актуальність і цільову спрямованість дослідження.

Мета та завдання статті. Метою статті є розробка методики комплексної оцінки фінансової стійкості підприємств в умовах нестабільної економічної ситуації.

Відповідно до мети завданнями наукового дослідження є:

- систематизація методичних підходів щодо аналізу фінансової стійкості підприємств для попередження його банкрутства;
- визначення напрямів аналізу стану фінансової стійкості підприємства;
- уточнення системи показників для проведення аналізу фінансової стійкості підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Успішне функціонування підприємств в умовах нестабільної економічної ситуації можливе лише за умови подолання кризових явищ, які можуть виникати на відповідному етапі їх розвитку. Здійснюватися це може шляхом своєчасного аналізу фінансової стійкості підприємства.

Деталізація процедурної сторони методики аналізу фінансової стійкості залежить від поставленої мети, завдань, а також різних чинників інформаційного, тимчасового, методичного, технічного, кадрового забезпечення. Проте слід зауважити, що результати

виконаних формалізованих аналітичних процедур не повинні бути єдиним і безумовним критерієм для прийняття того чи іншого рішення. Аналітичні розрахунки є базою для прийняття управлінських рішень, проте, остаточний їх варіант повинен прийматися з урахуванням додаткових чинників [1].

Необхідність поєднання формалізованих і неформалізованих процедур накладає природний відбиток як на порядок підготовки аналітичних документів, так і послідовність процедур аналізу фінансового стану: вони не можуть бути раз і назавжди заданими, а повинні корегуватися як за формою, так і сутністю. Саме такий підхід, на нашу думку, найбільше відповідає логіці функціонування підприємств в умовах ринкової економіки.

Як свідчать результати дослідження, логіка аналітичної роботи допускає її організацію у вигляді двомодульної структури, тобто найбільш доцільним є виділення процедур експрес-аналізу та деталізованого аналізу фінансової стійкості підприємства.

Експрес-аналіз орієнтовано на публічну звітність на основі стандартного обліку й звітності, застосування типових методик, тобто цей аналіз формалізовано, і він призначений для зовнішніх і внутрішніх користувачів [3]. Разом із тим, на нашу думку, не повинно існувати твердої регламентації методик через наявні розходження в діяльності підприємств, економічному середовищі, наявності суб'єктивних чинників. Достатній ступінь стандартизації повинен забезпечити визначену погодженість та ефективність аналітичних процедур [3].

Деталізований аналіз орієнтовано на використання всіх джерел інформації на базі внутрішньої звітності. Він призначений для управлінського персоналу, є комплексним та системним, тому конкретизований, доповнює, розширює окремі процедури експрес-аналізу, дає докладну оцінку діяльності в звітному (минулому) періоді та можливості розвитку на перспективу.

Сфера того чи іншого аналізу для кожного суб'єкта ринкових відносин, що цікавиться фінансовою стабільністю конкретного підприємства, має різний пріоритет. Разом із тим виявлення фінансової стійкості підприємства, тобто його якісного економічного стану, одержує своє кількісне вираження через систему показників, які вважаємо за доцільне розподілити на дві групи – відносні та абсолютні. На підставі відносних показників (коефіцієнтів) у вітчизняній та закордонній практиці прийнято формувати висновки про фінансову ситуацію, що склалася. За допомогою ж абсолютних показників визначається основна тенденція зміни фінансової ситуації [2].

Особливе місце в аналізі займає коефіцієнтний метод оцінки фінансової стійкості. Він є найбільш ефективним і разом із тим самим проблемним. Економічна ефективність коефіцієнтів пов'язана з тим, що вони найбільш точно дозволяють визначити слабкі й сильні сторони діяльності підприємства, проблеми, які потребують подальшого дослідження, та виявити основні напрями динаміки показників і ступінь впливу чинників на зміну результативного показника [1].

Проведений нами аналіз літературних джерел дозволив запропонувати систему оцінних показників фінансової стійкості з точки зору їхньої раціональності й достатності. До складу цієї системи, на наш погляд, слід віднести показники прибутковості (рентабельності), платоспроможності, стану та структури капіталу, стану основних й оборотних засобів, комерційної активності підприємства (оборотності активів), ліквідності активів.

Разом із тим існує безліч проблем, пов'язаних із використанням і інтерпретацією коефіцієнтів, розрахованих на базі фінансової звітності. Так, якісне значення їх залежить від надійності та порівняння показників, що беруть участь у розрахунку. На числове значення коефіцієнтів впливає і використання альтернативних методів обліку. Також варто врахувати, що чинники, які впливають на чисельник, можуть корелювати з чинниками, що впливають на знаменник [4].

У зв'язку з цим важливого значення в аналізі фінансової стійкості підприємства набуло використання абсолютних показників: величини власного та позикового капіталу, активів, коштів, дебіторської та кредиторської заборгованості, прибутку, а також абсолютних показників, що розраховуються на основі звітності, таких, як чисті активи, власні оборотні кошти, показники забезпеченості запасів власними оборотними коштами, величина стійких пасивів. Дані показники є критеріальними, оскільки з їх допомогою формуються критерії, що дозволяють визначити якість фінансового стану.

Узагальнюючи вищевикладене, пропонуємо аналіз стану фінансової стійкості підприємства деталізувати за наступними напрямками:

- розрахунок кількісних та якісних показників фінансової стійкості підприємства;
- порівняння окремих розрахункових показників, що характеризують фінансову стійкість, із рекомендованими нормативними показниками;
- визначення тенденцій зміни розрахункових показників фінансової стійкості підприємства (просторово-часовий аналіз);

- оцінка фінансової стійкості підприємства на момент (визначену дату) і в середньому за період з урахуванням впливу чинників;
- аналіз та оцінка перспектив розвитку підприємства на базі проведення прогнозного аналізу фінансових коефіцієнтів.

Висновки. Застосування запропонованої методики аналізу й системи оцінних показників фінансової стійкості дозволить, виходячи з цілей та завдань аналізу, вибирати, підготувати й оцінювати наявну інформацію, обґрунтовувати застосування обліково-аналітичних процедур і способів аналізу, проводити порівняльну оцінку рівня фінансової незалежності підприємств. Усе це певною мірою буде сприяти раціональній побудові функціональної системи взаємозв'язків із проведення аналізу, підвищенню його якості й ефективності.

Список літератури

1. Грачев А. В. Моделирование финансовой устойчивости предприятия / А. В. Грачев // Финансовый менеджмент. – 2010. – № 6. – С. 28–33.
2. Пономаренко В. С. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи : монографія / В. С. Пономаренко, О. М. Тридід, М. О. Кизим. – Х. : ІНЖЕК, 2003. – 328 с.
3. Процьвів О. Особливості фінансової стратегії щодо подолання кризового стану підприємств / О. Процьвів // Державний інформ. бюлетень про приватизацію. – 2007. – № 6. – С. 18–25.
4. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві : монографія / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2006. – 268 с.

Отримано 01.02.2013. ХДУХТ, Харків.

© Н.М. Гаркуша, Т.О. Сідорова, І.В. Руденко, 2013.

УДК 658.711:658.784

Т.О. Сідорова, канд. екон. наук

Н.Б. Кашена, канд. екон. наук

Г.Г. Лисак, доц.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Систематизовано процедури аналізу товарних запасів підприємств роздрібною торгівлі, визначено мету, напрями та послідовність його проведення. Запропоновано показники для оцінки ефективності використання товарних запасів та критерії оцінки якості управління ними.